

ВЕЛИКИЙ МОМЕНТ ВИБОРУ

У ході липневого візиту до України віце-президент США Альберт Гор (див. "ВЧ" № 61-62) відвідав зону відчуження, де ознайомився зі станом справ на ЧАЕС та, безпосередньо, на об'єкті "Укриття", оглянув місто-пам'ятник Чорнобильської трагедії - Прип'ять.

Пропонуємо увазі читачів виступ А. Гора в Національному музеї «Чорнобиль» 23 липня 1998 року (м.Київ).

Це радість - бути знову тут, в Україні. Америка вітає вас із вашим прогресом.

Ми обцяємо бути з вами протягом здійснення нелегкого завдання розбудови нації.

Україна - опорна держава у серці нової Європи, і ми віримо, що вільна, багата та незалежна Україна становить важливий інтерес для національної безпеки Сполучених Штатів Америки.

Я повернувся сюди будувати наше партнерство, підтримуючи наступну зустріч Двонаціональної Комісії Сполучених Штатів - України, в якій наші дві країни тісно співпрацюють в питаннях, які впливають на нашу економіку, торгівлю й інвестиції, доклинаючи середовище, зовнішню політику та національну безпеку. Ми, обидва, Президент Кучма і я, переконані, що досягли важливого поступу на наших зустрічах вчора, і ми маємо намір зробити більше в майбутньому.

Але перш, ніж ми зможемо зробити головне для майбутнього, нам потрібно реально протистояти минулому.

Сьогодні вперше я бачив Чорнобиль. Він маячить, як загрозовий монумент помилкам століття, незграбний символ людських рішень, які негідні наших дітей. Я пройшовся спорожнілим містом Прип'ять. Я бачив парк відпочинку, що уособлював собою улюблене місце розваг, з великим оглядовим колесом, яке й досі здіймається над ним. Карусель із сидіннями, які

З НАГОДИ 60-РІЧЧЯ

Як повідомляє ДІНАУ, Президента України Леоніда Кучму 9 серпня привітали Голова Верховної Ради Олександр Ткаченко, Прем'єр-міністр Валерій Пустовойтенко, керівники адміністрації Президента, міністри, керівники Автономної Республіки Крим, глави обласних державних адміністрацій, керівники силових структур.

Президент зустрічав численних гостей на ганку державної дачі в Криму, де він відпочивав. Серед гостей - земляки з Чернігівщини, друзі, з якими Леонід Данилович працював у конструкторському бюро «Південне».

Квіти і подарунки піднесли дуаен дипломатичного корпусу, посол Ісламської Республіки Іран в Україні Бехзад Мазахері, командувач Чорноморського флоту Російської Федерації Володимир Комаслов, народні депутати України - представники фракцій Руху і Народно-демократичної партії, українські бізнесмени, Рем Вяхірев і велика група представників ділових кіл Росії. Леоніда Кучму по телефону привітали з ювілеєм Президент Болгарії Петар Стоянов, Президент Республіки Польща Александер Квасневський.

Подарунок машинобудівників Луганщини - перший зібраний ними автомобіль типу "Джип" - Леонід Кучма передав одному з дитячих будинків Чернігівщини.

мент помилкам століття, незграбний символ людських рішень, які негідні наших дітей. Я пройшовся спорожнілим містом Прип'ять. Я бачив парк відпочинку, що уособлював собою улюблене місце розваг, з великим оглядовим колесом, яке й досі здіймається над ним. Карусель із сидіннями, які

повільно гойдає вітер. Десятиповерхові житлові будинки, що стояли пустими й покинутими. Чотирирядні шосе вели в нікуди. І я подумав: "Що сталося з усіма тими людьми, які жили тут? Що сталося з дітьми?"

Можливо, мені потрібно було краще підготуватися до емоційного впливу від

побаченого в Чорнобилі. Дванадцять років тому, так само як і будь-хто інший, я почув жахливі новини: 4-й реактор Атомної Електростанції імені Володимира Ілліча Леніна в Чорнобилі постраждав від ланцюгової реакції, що виїшла з-під контролю, зруйнувавши середину реактора й вибухом викинула графіт та реакторне паливо крізь дах. Від спалаху виникло понад 30 пожеж, які викидали смертельну радіоактивність та поглиблювали найбільшу аварію в ядерній енергетиці, яку будь-коли бачив світ.

Було евакуйовано 135000 осіб. Повний облік загиблих від Чорнобиля ніколи не буде знаний, тому що радіоактивність тихо проникає в людське тіло, поглинаючи час перед тим, як забрати свої жертви.

Серед цих сумних спогадів ми, однак, побачили такі уроки мужності, яким людський дух спроможний нас навчити: родини були захищені від жахливіших наслідків, завдяки героїчним діям багатьох з тих, хто підніс турботу про інших вище, ніж турботу про себе.

Володимир Правик, командир загону пожежників на Чорнобильській станції, з'явився на арені першим. Він знав, що його команда була замалою для цієї пожежі, тому подав сигнал біди резервним командам по всій Київській області. Поки його загін гасив полум'я в машинному залі, він приєднався до іншої команди, що тамувала полум'я в самому реакторі. Він впав за лічені години, тоді як реактор падав ще кілька днів.

ВЕЛИКИЙ МОМЕНТ ВИБОРУ

(Закінчення. Початок на 1 стор.)

У свої тридцять років якийсь лікар добровільно прибув на місце катастрофи, щоб рятувати інших. Через цей свій самовідданий вчинок невдовзі він дуже застраждав від великих чорних пухирів, ураженої шкіри та червоних опіків, які виділяли сукровицю, біль від яких не потамавав навіть морфії. Він помер через дванадцять днів після вибуху.

Любов Ковалевська була редактором Прип'ятьської газети. У березні 1986-го року - за місяць до вибуху - вона написала велику критичну статтю про Чорнобильську станцію, попереджаючи про катастрофу, що наближається. Через комуністичні утиски широкий загал не міг ні обговорювати її викриття, ні вимагати якихось дій. Коли ж катастрофа, яку вона передбачала, відійшла в минуле, Ковалевська приєдналася до загонів, які допомагали ліквідувати наслідки радіоактивного забруднення.

Суспільство тепер дорожить плодами демократії, які передбачив її сміливий нарис. Сама ж Ковалевська нині страждає від раку щитовидної залози, якому міг запобігти її виступ перед суспільством.

Ці герої та героїні не були одинаками. Більш ніж 600000 робітників - наче армія, що розгорнула оборону матерівщини - взяли на себе небезпечне завдання по знешкодженню від радіоактивних залишків, і за цю свою мужність зазнали суворох фізичних та фізіологічних страждань.

Навіть після того, як пожежа у реакторі загасла, радіація продовжувала надходити в атмосферу. Через місяць після катастрофи, Чорнобиль викидав щодня більше радіації, ніж найгірша попередня задокументована ядерна аварія в цілому. Знадобилося 7000 тонн металу та 400000 кубометрів підсиленого залізобетону, щоб заховати сотні тонн ядерного пального та радіоактивних уламків всередині «саркофага».

Та радянські можновладці піддавали людей все більшому ризику тим, що вони заперечували свої помилки. Навіть, коли український народ героїчно боровся, щоб стримати подальшу руйнацію, їхні комуністичні партійні лідери відбувалися мовчаням. Тільки сигнали радіоактивних моніторів на атомній електростанції в Швеції нарешті розірвали радянське мовчання. Швеція вимагала відповіді, й Радянський Союз визнав дрібну аварію.

Але вони все ще тримали свій народ в темряві. Через п'ять днів після катастрофи, коли вищі чиновники комуністичної партії, котрі знали про серйозність, відправили або відвезли своїх дітей до Криму та до своїх курортів в Карпатах - ті ж самі партійні лідери запевняли населення Києва, що для них немає ризику, і діти заповнили вулиці міста, щоб взяти участь у щорічному параді, присвяченому Першому Травня.

Пізніше я зустрів одного з тих дитлахів, маленького українського хлопчика, сім'ї якого було відмовлено в доступі до істони. Так, його мати тоді довірливо взяла свого дворічного сина на Першотравневий парад у Києві, навіть, коли радіація продовжувала поширюватися в небі України та вниз по Дніпру. І Травневого Дня 1986 року вона проникла в тіло цієї дитини, спричинивши рак.

По збігу років діти Чорнобиля мають в багато разів більше захворювань на рак, ніж середньостатистично, та в багато разів більше, ніж звичайно, психіатричних проблем. Та найжахливішим є страх: страх радіації, страх хвороби та страх, що діти будуть народжені хворими або й взагалі не родяться.

Через декілька років після катастрофи моя дружина Тіппер та я взяли наших дітей оглянути виставку фотографій Чорнобиля. Моя сім'я ніколи не забуде силу тих образів: дитяча лялька, залишена на незастеленому ліжку, - поряд з протигазом, фотокартки дітей, що усміхаються, розкладені квапливо на підлозі, залишені в спорожнілій квартирі разом із мертвим папугою в клітці.

Що сталося з дітьми - обличчя на тих фотографіях, праворуч від мене - дітьми Чорнобиля? Що сталося з ними? Їх долі кидають нам виклик: чи буде ця ядерна катастрофа останньою, або однією з перших?

Я думав про цих дітей, коли я побачив обличчя спустілих міст, коли завітав до

музею сьогодні вранці: з одного боку напис - назва міста; з іншого - червоне закреслення назви. Кожен із них символізує сотні хлопчиків та дівчаток, матерів та батьків, відірваних від своїх домівок. Як і батьки повсюди, я думав про моїх власних дітей; я думав, якими крихкими були їх безпека та житло, і якими залежними від вибору дорослих. Я думав про страждання, які мали відчувати сім'ї, які змушені були покинути своє житло. На відміну від тих, кого евакуювали через буревії, повені, землетруси, діти Чорнобиля ніколи не зможуть повернутися додому.

Чорнобиль - це в свою чергу жорстокість комунізму. Якщо ви хочете дізнатися про це, пройдіть кілька кварталів звідси до меморіалу мільйонам, що загинули під час голодомору 65 років тому, який був нав'язаний Сталіном. Він називав це колективізацією, але ж це було масовим вбивством. І зброєю був саме комунізм. Чорнобиль не є першим уроком про зло. Якщо ви хочете дізнатися про це, завітайте на Бабин Яр.

Урок Чорнобиля - це не звинувачення проти ядерної енергії як такої. Вірно спланована, правильно врегульована та під пильним доглядом, вона посідає своє місце серед світового енергопостачання. І, звичайно, урок Чорнобиля не означає, що ми повинні відмовитись від нових технологій. технологія, що використовується для людських потреб, у людських руках, дарує надію на покращання якості нашого життя. Сьогодні, наприклад, пророчче попередження Любові Ковалевської про Чорнобиль було б миттєво розповсюджене мережею інтернету по всій Україні та решті світу. Технологія, яка мудро використовується для відповідних цілей, є частиною відповіді, а не власне проблемою.

Герої Чорнобиля загинули не для того, щоб ми залишилися байбужими. Їх смерті мають стати уроками великої краси та надії. Ми, як і весь світ, маємо вивчити істинні уроки, де Чорнобиль та його мученики вчать нас можливостям людської доброти.

Дійсно, справжній урок Чорнобиля - це необхідність очищення. Звичайно, необхідність вчитися на наших помилках очевидна саме на цьому місці.

Ми можемо зробити вибір вчитися, як турбуватися один про одного та про землю таким чином, як це гідно невинної віри наших дітей в нас, або ми можемо ще раз повторити гіркий вибір, як це робили впродовж останнього тисячоліття, підтримувати наші старі звички знищення та виправдання віри.

Страждання об'єднує нас як людей, воно має спокуючу силу перетворювати тих, хто відкриває свої серця для нових розумінь, які були приховані від погляду, поки страждання та рішучість не зробили їх прийнятними.

В цьому значенні те, що відбулося в Чорнобилі, має змогу перетворити духовно не тільки тих, кого торкнулася ця трагедія, але й усіх нас, якщо ми врахуємо той урок, що ми всі знаходимося в тісному зв'язку.

Виклик Чорнобиля полягає в тому, щоб визначити, що в площині нашої відповідальності тепер знаходиться сама земля. Можливо, тільки можливо, що безпека наших новітніх технологій приведе нас назад до безпечності нашої старої мудрості - мудрості доброти. Вживання не вимагало цього раніше, але воно вимагає це зараз. Це, як кажуть історики, «відкритий момент» (цирир) - великий момент вибору, за який може ухопитися кожна нація - не тільки вижити, але й рости і процвітати.

Нам потрібна та мужність, яку продемонстрував український народ, ліквідує наслідки Чорнобиля. Нам потрібна передбаченість редактора газети, яку продемонструвала Любов Ковалевська, коли вона передбачила лихо. Якщо сказати словами українського поета Тараса Шевченка: «Тоді прийде наш день надії... І перетвориться на ... величність».

Я закликаю нас з'єднати руки та сили, щоб перетворити найкращу мудрість світу в нові закони та договори, оголосити, що ми не розпалися, існуємо разом, для того, щоб ми не загинули, а жили.

(Друкється зі скороченням).

На фото (1 стор.): зустріч Президента України Л. КУЧМИ з віце-президентом США А. ГОРЕМ.